

Тема: «ОРГАНІЗАЦІЯ СОРТОВОГО КОНТРОЛЮ»

1. Організація контролю насінництва в Україні.
2. Види контролю в насінництві.
3. Польова апробація і реєстрація сортових посівів.
4. Методика і техніка виконання апробації.

1. Організація контролю насінництва в Україні.

Серед заходів, спрямованих на підвищення врожайності сільськогосподарських культур, важливе значення в системі насінництва має контроль за сортовими і посівними властивостями насіння.

За умов перебудови економічних відносин, з розвитком багатоукладних форм господарювання (колективні, індивідуальні, орендні, фермерські господарства) проблема вирощування високоякісного насіння стає ще гострішою, а контроль за його якістю залишається актуальним і першочерговим.

Ведення сучасного насінництва на науковій основі ґрунтується на суворому дотриманні вимог, передбачених Законом України “Про насіння”, згідно з яким державний контроль у насінництві здійснює Українська державна насіннева інспекція.

В усіх ланках насінницької роботи постійно здійснюється внутрішньогосподарський і державний контроль.

Державне управління в насінництві здійснює Міністерство аграрної політики і Українська академія аграрних наук відповідно до 144 їх компетенції. Державний контроль у насінництві здійснює Українська державна насіннева інспекція, державні насінневі інспекції областей, Автономної Республіки Крим та районні.

Організацію державного контролю в насінництві здійснює Головний державний інспектор України, який несе повну відповідальність перед Міністерством аграрної політики за стан насінництва, виконання суб'єктами, незалежно від форм господарювання, методичних і технологічних вимог вирощування насіння.

2. Види контролю в насінництві.

Внутрішньогосподарський контроль передбачає дотримання правил вирощування сортового насіння, ведення документації в межах господарства.

Головне завдання контролю полягає у забезпеченні правильної організації комплексу заходів щодо вирощування сортового насіння, що має відповідати стандартам, а також зберегти насіння від механічного, біологічного та іншого засмічення.

Внутрішньогосподарський контроль здійснює агрономічний персонал і керівники господарств, фермери та інші господарі, які вирощують і заготовляють насіння. Кожен виробник насіння має гарантувати відповідність сортових і посівних якостей насіння показникам, зазначеним у документах.

Документи оформлюють за єдиним зразком, згідно з вимогами інструкції та стандартів, під методичним керівництвом і контролем Державної насінневої інспекції, тобто внутрішньогосподарський контроль безпосередньо пов'язаний з державним.

Державний сортовий і насінневий контроль здійснюють державні насінневі інспекції. Державну систему контролю за якістю насіння і насінницьких посівів в Україні створено у 1921 році.

Державний контроль здійснюється за двома формами:

1. Контроль за станом сортових і посівних якостей насіння;
2. Контроль за станом посівів на полі.

Контролю підлягають усі процеси виробництва сортового насіння – від вирощування і до зберігання.

Державний контроль за сортовим насінням включає:

- польову апробацію та реєстрацію сортових посівів;
- польове обстеження ділянок гібридизації;
- лабораторний насінневий контроль;
- ґрунтовий контроль.

3. Польова апробація і реєстрація сортових посівів.

Польова апробація – це основний метод контролю сортової чистоти чи типовості сортових і гібридних посівів сільськогосподарських культур. Одночасно з оцінкою сортових якостей посівів перевіряють дотримання виробниками обов'язкових правил з насінництва, засміченість культурними рослинами і бур'янами, зокрема карантинними, злісними й отруйними, ступінь ураження хворобами і пошкодження шкідниками. Апробації підлягають усі сортові посіви сортів і гібридів, внесених до Реєстру сортів рослин України, а також перспективних, що проходять виробниче випробування.

Польову апробацію проводять:

- у дослідних господарствах науково-дослідних установ і навчально-дослідних господарствах – комісії в складі спеціалістів обласної та районної державних насінневих інспекцій, співробітники відділу насінництва науково-дослідних установ, селекціонери;
- у спецнасінгоспах – комісії у складі агронома насінневої інспекції, агрономів управління сільського господарства у присутності агронома відповідного господарства;
- у реформованих та інших господарствах – агрономи цих господарств, а за їх відсутності – агрономи інших організацій, які мають право на апробацію.

Реєструють сортові посіви агрономи цих самих господарств.

До апробації та реєстрації посівів проводять підготовчу роботу, яка охоплює такі заходи: перевірку наявності документів на висіяне сортове чи гібридне насіння; встановлення місця посіву, площі, попередника, чи не пройшло змішування сортовипробуваного сорту; огляд сортових посівів у натурі; перевірка дотримання просторової ізоляції, визначення меж кожного поля і планування ліній проходу для візуальної оцінки рослин.

В Україні з 1992 року сортову чистоту посівів зернових і зернобобових культур визначають без відбору апробаційних снопів.

4. Методика і техніка виконання апробації.

Апробацію посівів проводять методом візуального оцінювання рослин у полі. Рослини елітних посівів аналізують по двох діагоналях поля, а ділянки посіву не повинні перевищувати установлених розмірів.

Апробатор, проходячи по діагоналі поля, через однакові інтервали в установленій для кожної культури кількості пунктів (через 146 50–100 м) аналізує рослини на пні. Аналізуючи рослини у полі, апробатор окомірно визначає ступінь засміченості посіву і наявність карантинних бур'янів. Ступінь засміченості бур'янами визначають за шкалою: 0 – повна відсутність засміченості; 1 – незначна засміченість; 2 – середня засміченість; 3 – сильна засміченість. Після закінчення аналізу апробаційної площі складають Акт апробації.

Залежно від підпорядкування сортових посівів Акт апробації складається в декількох екземплярах. Наприклад, Акт апробації посівів спеціалізованих насінницьких господарств і посівів інших господарств складається у двох екземплярах, із яких один залишається у господарстві, а другий передається у районні державні насінневі інспекції для зберігання.

На загальні сортові посіви зернових, зернобобових, круп'яних та олійних культур видається Акт апробації (ф. 193) на насінневі посіви трав – (ф. 198).

На сортові посіви, що визнані непридатними для насінневих цілей, складають Акт вибракування (ф. 200) в двох екземплярах, один – для господарства, а другий – направляють до районної насінневої інспекції.

Реєстрацію сортових посівів зернових, гібридних посівів першого покоління проводять шляхом огляду посівів на пні з оформленням актів реєстрації сортових і гібридних посівів (ф. 199).

**Нормативні вимоги до апробації найбільш поширених
сільськогосподарських культур**

Культура	Фаза розвитку під час апробації	Гранична площа апробації	Кількість пунктів для огляду рослин	Кількість рослин, оглянутих на площі	Норми просторової ізоляції не менше, м
1	2	3	4	5	6
Пшениця	Початок воскової стиглості	150	100	1500	200 (тверда пшениця)
Ячмінь, овес		150	100	1500	–
Тритикале	Воскова стиглість	450	100	1500	150

1	2	3	4	5	6
Просо	Поява забарвлення квіткових плівок верхніх волотей	350	100	1500	–
Жито	Молочна стиглість	450	100	500	200
Рис	Початок повної стиглості	100	100	1500	–
Квасоля, нут	Дозрівання нижніх бобів	100	50	250	–
Вика, чина		100	50	250	200
Горох	Дозрівання нижніх бобів	200	50	250	–
Гречка	Не раніше побуріння половини насіння	100	100	500	200
Сорго зернове і цукрове	Початок повної стиглості	50	50	500	350

